

Karlos Santamaria Ansa

ZIENTZIA ETA HUMANISMOAREN SINTESIA

Hain da betea, hain da aberatsa, Karlos Santamaria Ansaren aurkezpena nola moldatu ez da erraza. Duela 10 bat urtera arte, parean suertatu zaizkion arazo guztiak erabili eta landu dituela esan daiteke. Ehuneko ehun da zientzi-gizona eta ehuneko ehun humanista, esate baterako, sintesi zail bezain emankorra eskainiz. Nazioarteko pentsaeraren eboluzioa bertatik bertara jarraitzen du eta, era berean, bere herriko arazotan murgil-murgil eginda dago.

Karlos Santamaria ezin da neurtu bere liburu soiletatik. Liburuak idatzi ditu, bai, lau bat, baina bere pentsamendua, bere ideiak zatika-zatika eskaini ditu, pildoratan bezala, orrialde eta erdiko artikuluxkatan. 1.000 bat artikulua publikatu ditu. Artikulu-gizona da Karlos Santamaria. Pentsa lezake norbaitek bere pentsaera dosi txikitik ematen duela eta, pentsamendu propio gutxikoa dela, ez duela pentsaera eginik. Ezta hurrik eman ere Karlos Santamariaren kasuan. Bere obra sakabanatu guzti horretan koherentzia harrigarria dago, pieza asko baina ezin egokiago elkarri josiak, bizkarrezur sendoa, printzipio finkoak, malgutasun azkarra. Teoria eta errealitatearen uztarketa paregabeak. Pertsonalismoak egosten du guztia. Bere abertzaletasun eta euskaltzaletasunaren oinarrian bertan ere sustrai etnikoak barik, pertsonalistak daudela esan genezake. Pertsona ez da indibidualtasunean agortzen den gizabanakoa, bere historian eta gizartean kokatzen dena baino. «Enracinement» kontzeptua, testuinguru honetan, kontzeptu giltzarria da.

Bere lanak definitzen du hobekien Karlos Santamaria. Baina bere lanaren bidez ongi definitzea ez da samurra. Hain gauza diferenteak egin ditu, pertsona diferenteen lanak ematen dute eta ez pertsona bakarrarenak. Begira: metereologoa, matematika-irakaslea, irakaslekuen sortzailea, Donostiako Solasaldien eratzzailea, euskararen normalizazioaren bultzatzailea, *Zeruko Argia* eta *Jakin* aldizkarien berritzailea, EKNko Hezkuntz Kontseilaria, *Pax Christi*-ko idazkari internazionala, idazle emankorra.

Karlos Santamaria diferente asko dago, jendearen iritzira. Batzuentzat Karlos Santamaria Donostiako Solasaldietakoa da, beste batzuentzat irakasle bizi eta interesgarri hura, beste batzuentzat Igeldoko metereologia-arduraduna, beste batzuentzat Lizeo Santo Tomaseko sortzailea, beste batzuentzat *Pax Christi*-ko idazkaria, beste batzuentzat euskal aldizkariak eta euskara batua bultzatzen sutsuki aritu zena. Karlos Santamaria asko dago bai, eta lanak ditu Karlos Santamaria bere osotasunean biltzeak. Jende gehienak alor bateko, eta gehienez biko Karlos Santamaria ezagutzen du.

Aipaturiko proiektu eta lan guztiotan sortzaile eta bultzatzaile izan da beti. Zenbaitetan hutsetik sortuz errealitate berriak eta beste zenbaitetan hobekuntzak edo aldaketak barrutik eraginez. Bietan, sortzaile eta bultzaile gisa, Karlos Santamariak

elkarlanean gauzak egiten asmatu du. Ez dut sekula protagonista ikusi, bidelagun izaten jakin du, ibili den tokietan apal eta umil ibiltzen asmatu du, taldean eta jende gaztearekin lan egitea atsegin izan du beti.

Karlos Santamaria maisu (izan) da, bai irakasle gisa eta bai idazle gisa. Haren ikasle guztiek aho batez aipatzen dute «Don Carlos»en dohai hori, pedagogoarena. Haren artikuluak maisu-lanak dira bi adieratan: perfektu tajutuak direlako eta beraien izaera didaktikoa nabarmena delako. «Herriko maisu» deitzen dio Joxe Azurmendik.

Esan dut arestian bere lanak definitzen duela Karlos Santamaria. Erantsiko nuke orain: bere lanak eta lan egiteko estiloak. Ez zuen bere iritzia inposatzen bileretan, baizik eta iradoki, proposatu. Harengandik ikastea ez zen zaila, osmosi bidez gertatzen bailitzan. Rikardo Arregi zenak bazekien horretaz zerbait. Kontu egin urte haietan, 1968 aldera, gaxteak ginela gu eta Karlos Santamariak 60 urte hur zituela, *Pax Christi*-ko idazkari internazionala zela, artikulugile ospetsua, irakaslea. Eta, hain zuzen, ez zigun bere ikuspuntutik ezartzen. Orain, oraingo distantziatik, neurtzen dut hobeki jarrera horren meritua.

Karlos Santamariaren lanetatik ez dakit historiak zer nabarmenduko duen. Bere bere obra berezia Donostiako Solasaldi Katolikoak edo «Conversaciones Católicas Internacionales de San Sebastian» izenekoak dateke. Europako intelektual katoliko hoberentxoek bildu ohi zituen Donostian, bakea eta gerra, elkartasun internazionala, giza eskubideak, nazioarteko ordenua, tolerantzia eta kontzientzi askatasuna, eta abar pentsatzeko, eztabaidatzeko. Sekulako garrantzia aitortzen zaie saio hauei bai garai hartako Espainiako katolizismo itxiari begira eta baita ere Europako pentsamendu berritzeari begira.

Izen propioarekin historiak aipatuko ez baditu ere, eta horregatixe agian, Karlos Santamariak sarri isilean egin dituen lan batzuk aipatu nahi ditut hemen. Irakaskuntzaren mailakoak lehenengo eta euskalgintzakoak gero.

Euskal Unibertsitatea helburu duen bide luzean era eta talde askotan egon da presente. Hona lagin txiki bat:

- 1932an, 23 urte dituela, «Centro de Estudios Científicos» sortu du, Eusko Ikaskuntzaren babespean.

•1939an, Francoren-pean jada, «Centro de Estudios Superiores» sortu du. Donostian hau ere.

•1956an, ESTE (Escuela Superior de Técnica Empresarial), gero EUTG Unibertsitate bilakatuko denaren sorreran parte hartu du.

•1964tik aurrera, desegin arte, «Junta Promotora de la Universidad de Guipúzcoa»ko kide da. Hemendik sortuko da 1968an Donostiako Zuzenbide Fakultatea.

•1967an, «Escuela de Petroquímica» (Kimika Fakultatea 1973an) Donostian lortzeko Batzordeburua da.

•1971n, «Baionako Astea» delakoan Udako Unibertsitatea muntatzea berak proposatu du, euskara hutsez noski, Kataluniako «Universitat d'Estiú»ren moldera.

Karlos Santamariaren buruan gauza bat da Euskal Herriko Unibertsitatea eta beste bat Euskal Unibertsitatea. Azken hau ez da utopia, egingarria baizik. Halaxe aldarrikatu zuen «Doctor Honoris Causa» izendatu zuenean Euskal Herriko Unibertsitateak.

Karlos Santamariak landu duen beste bide bat, euskalgintza da, euskal kultura modernotzea, gaien eta hizkuntzaren aldetik eguneratzea.

Euskaldunberria da Karlos Santamaria, gaztetan hasia euskara ikasten Toribio Altzaga eta Maria Dolores Agirrerekin. Baina euskal kulturari sartu, berandu sartu zen, 50 urtetik gora zeuzkalarik. Sartzen denean burubelarri sartzen da, hori bai. Hala idazten eta kazeta-arduretan nola euskararen normalkuntzan.

Zeruko Argiaren bidetik abiatu zen, 1963 aldera, aldizkari honen berrabiapuntuan hain juxtu. Jakin aldizkarian erredaktoreburu gertatu zen 1967an. Elkarrekin geunden hor, eta luzaz mintza naiteke haren eraginaz eta Rikardo Arregirengan zuen itzalaz. 1968tik aurrera euskararen normalkuntza-lanetan ere badabil, euskara batu eta modernotu egin behar zela eta. Hiru hiztegi mota proposatzen ditu berak: «gaurko hiztegia», hiztegi modernoa alegia; «batasun hiztegia», hautatu beharreko hitzak eta berauen formak, alegia; eta «euskal hiztegi analogikoa» euskal idazle, hizlari eta pentsalariarentzat tresna egokia.

Ez nuke ahaztu nahi, azkenik, *Euskaldunon Egunkaria* abiatzeko unean, «Egunkaria Sortzen» talde eragileko lehen izena berea zela. Eta Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailburuari, Joseba Arregiri, egin genion lehen bisitan han zegoela bera Joxemi Zumalaberi laguntzen.

1909ko neguan jaio zen gizon honek, nahiz eta erretiratu egon gaur, bizi-bizirik dirau bere idatzietan, bere mezuan eta zertan esanik ez bere erduan.

Joan Mari Torrealdai

ARGITARATUTAKO LIBURUAK:

La filosofía política de Jacques Maritain, Círculo de San Ignacio, Donostia, 1950.
Jacques Maritain y la polémica del bien común, La Editorial Católica, Madrid, 1955.
La iglesia hace política, Euramérica, Madrid, 1974.
La amenaza de la guerra nuclear, Idatz, Donostia, 1985.

Prensa idatzian kolaborazioak:

Urte luzetan kolaboratu izan du aldizkari zein egunkarietan.